

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
29 ΜΑΪΟΥ 2015

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. σχ. βιβλ. σ.77: Οι ορεινοί απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες (υπό τον Δ. Γρίβα και τον Κ. Κανάρη) με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των κτηνοτρόφων, των εμπόρων και των πλοιοκτητών. (Ο λαός συμμετείχε ενεργά στη συγκρότηση αυτών των δύο παρατάξεων).

β. σχ. βιβλ. σ. 46: (Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό -για τα μέτρα της περιοχής -βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα). Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό διάυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.

γ. σχ. βιβλ. σ.143: Η επιστροφή των προσφύγων στη Μικρά Ασία ξεκίνησε τους τελευταίους μήνες του 1918 μετά τον τερματισμό του πολέμου για την Τουρκία. Τον Οκτώβριο του 1918 συστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη Πατριαρχική Επιτροπή, με σκοπό την οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισμένων, με τη βοήθεια του Πατριαρχείου και της ελληνικής κυβέρνησης.

ΘΕΜΑ Α2

- α. ΛΑΘΟΣ σχ. βιβλ. σ.71
- β. ΛΑΘΟΣ σχ. βιβλ. σ.81
- γ. ΣΩΣΤΟ σχ. βιβλ. σ.248
- δ. ΛΑΘΟΣ σχ. βιβλ. σ.208
- ε. ΣΩΣΤΟ σχ. βιβλ. σ.251

ΘΕΜΑ Β1

α. σχ. βιβλ. σ.137: Μετά την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913, με την οποία τερματίζονταν οι Βαλκανικοί πόλεμοι, έφθασε και το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα από τη Ρωσία. Έλληνες της περιοχής του Καυκάσου, με την αναγγελία της προσάρτησης της εύφορης Μακεδονίας, άρχισαν να μεταναστεύουν στην Ελλάδα, με την ελπίδα ότι θα τους παραχωρούσαν γη. Κάποιοι απ' αυτούς κατόρθωσαν να εγκατασταθούν στην Κεντρική Μακεδονία. Το μεταναστευτικό ρεύμα αναχαιτίστηκε με επέμβαση της ελληνικής κυβέρνησης.

β. σχ. βιβλ. σ.140: Την περίοδο 1919-1921, λόγω της Ρωσικής Επανάστασης και της κατάληψης ρωσικών επαρχιών από τους Τούρκους, μεγάλο μέρος των Ελλήνων της Ρωσίας κατέφυγε στα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και από εκεί διαπεραιώθηκε στην Ελλάδα. Τους Έλληνες ακολούθησαν Αρμένιοι και Ρώσοι.

ΘΕΜΑ Β2 (σχ. βιβλ. σ.46)

Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα. Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχυχρόνιας απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο, 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1(σχ. βιβλ. σ.149-152)

α. Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο,
- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την περιγραφή του πρώτου ιστορικού παραθέματος και την οδηγία που δόθηκε να πουλήσουν ό,τι μπορούν και να πάρουν μαζί τους τα υπόλοιπα,
- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,
- θα διευκολύνονταν στη μετακίνηση τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής, η οποία ιδρύθηκε με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης, με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξιμών. Προς επίρρωση των συγκεκριμένων δεδομένων, το πρώτο ιστορικό παράθεμα (ΚΕΙΜΕΝΟ Α) καταγράφει

ανάλογες πληροφορίες καθώς μαρτυρείται η επίσκεψη της Επιτροπής (Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής) στο Γκέλβερι και η καταγραφή των ονομάτων των ανταλλαξιμών προκειμένου να διευκολυνθούν στη μετακίνησή τους προς την Ελλάδα.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.

β. Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. Εξάλλου η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Η συγκεκριμένη άποψη μπορεί να τεκμηριωθεί βάσει των σχετικών μαρτυριών που παρέχουν τα ιστορικά παραθέματα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Α.Μ. Συρίγο ο Κεμάλ από την πλευρά της Τουρκίας συμμετέχοντας στο βασικό πυρήνα των Νεοτούρκων και ακολουθώντας τη βασική πολιτική εκδίωξης των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων από το έδαφος της Τουρκίας επιδίωξε την απομάκρυνση των Ελλήνων. Το γεγονός αυτό εξυπηρετούσε και την ελληνική πλευρά καθώς με δεδομένη την εκδίωξη των Ελλήνων, η Ελλάδα θα έχανε τη διαπραγματευτική δυνατότητα απομάκρυνσης των τουρκο-μουσουλμάνων που βρίσκονταν στο έδαφός της.

Εξάλλου, σύμφωνα με τον Μαυρογορδάτο (ΚΕΙΜΕΝΟ Γ) και ο Βενιζέλος επιδίωκε την ρεαλιστική λύση της μετακίνησης -ανταλλαγής των πληθυσμών. Ο ίδιος σύμφωνα με το ίδιο ιστορικό παράθεμα θεωρούσε ότι αυτή η λύση θα αποτελούσε τη ριζική λύση όλων των ζητημάτων με την Τουρκία όπως αυτά είχαν προκύψει ήδη από το Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σύμφωνη ήταν και η Κοινωνία των Εθνών. Οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντα τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

ΘΕΜΑ Δ1 (σχ. βιβλ. σ.208-209)

Στο ουσιώδες ζήτημα της διαχείρισης του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα παρατηρήθηκε εξαρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωριμάζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις. Σύμφωνα μάλιστα με το Μακράκη (ΚΕΙΜΕΝΟ Β), ο πρίγκιπας Γεώργιος πιστεύοντας ακράδαντα ότι η διαχείριση και διευθέτηση του Κρητικού Ζητήματος ήταν αποκλειστική αρμοδιότητα της ελληνικής μοναρχίας, την οποία στην Κρήτη εκπροσωπούσε ο ίδιος, ανέλαβε μόνος του τη μεθόδευση της προσάρτησης χωρίς να συμβουλευτεί τους υπουργούς για τις ενδεδειγμένες ενέργειες και διαπραγματεύσεις. Με προσωπικές συζητήσεις με τον τσάρο της Ρωσίας και με απευθείας διαπραγματεύσεις με τους υπουργούς εξωτερικών Ρωσίας, Γαλλίας, Αγγλίας και Ιταλίας έδειχνε να μην αντιλαμβάνεται τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ δεσποτικής διακυβέρνησης και πλήρους αυτονομίας χωρίς ξένες επεμβάσεις. Σύμφωνα και με το απόσπασμα της Ι.Ε.Ε (ΚΕΙΜΕΝΟ Α) ο πρίγκιπας Γεώργιος ως εντολοδόχος του βασιλικού περιβάλλοντος των Αθηνών δεν αποδέχτηκε τη συμβιβαστική λύση της εξελικτικής διαδικασίας αλλά επιδίωξε μια γρήγορη λύση με τη συγκατάθεση των Μεγάλων Δυνάμεων της Ευρώπης.

Άλλωστε σύμφωνα με το Μακράκη θεωρούσε ότι η λύση θα δινόταν μόνο από τις Μεγάλες Δυνάμεις, ενώ ταυτόχρονα πίστευε ότι η ανάμειξη των Κρητών ήταν επιζήμια. Από την άλλη πλευρά ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς.

Όπως επισημαίνεται και στο κείμενο του Μακράκη, ο Βενιζέλος πίστευε ότι η άμεση ένωση ήταν αδύνατη ενώ ταυτόχρονα η παράταση του καθεστώτος της αρμοστείας καθυστέρουσε την εφαρμογή των μέτρων που θα επέτρεπαν τη βαθμιαία αλλαγή του καθεστώτος. Η παράταση άλλωστε του καθεστώτος είχε καταστήσει την Κρήτη έρμαιο των συμφερόντων των Μεγάλων Δυνάμεων. Για το Βενιζέλου εξάλλου, η ολοκλήρωση της αυτονομίας ήταν σύμφωνη με τις υποσχέσεις των Δυνάμεων και τις προβλέψεις του Συντάγματος και θα βοηθούσε στην προαγωγή των εθνικών συμφερόντων στο εξωτερικό και στην κατοχύρωση της αυτοδιοίκησης στο εσωτερικό, ειδικά με τη δημιουργία πολιτοφυλακής με Έλληνες αξιωματικούς. Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού στην Κρήτη.